

autorica naziva *poetikom mijena*.

Prateći suvremeno pjesništvo u dinamičkome luku od njegovih avangardističkih ishodišta (Tin Ujević: *Oproštaj*) do neotradicionalističkih obrata, s onu stranu poetike avangarde (Luko Paljetak: *Gospođi Cvijeti*), Marina Kovačević tijekom čitava svojega ispisa argumentirano obrazlaže stilske postupke metodom teorijski utemeljene i poetički motivirane antologije. Unutar temeljnih kategorija određenih kakvoćom stiha (slobodni, vezani, diskurzivni, vizualni), ona prepoznaje i potkategorije koje naziva oblikovnim tendencijama. Tako se slobodni stih diferencira od svojega temeljnoga *prozaističkog* tijeka prema *vizualizacijskoj*, ali i prema *eufoniziranoj* svojoj varijanti. Vezani se pak stih grana prema *maksimalizmu*, odnosno *minimalizmu*. Iz tih temeljnih procesa proizlazi i diferencijacija diskurzivnoga stiha/pjesme u prozi (*vizualna; akustička*), te i procesi koji izniču iz vizualnog stiha/vizualnoga pjesništva: *vizualizacija jezika, vizualizacija jezikom* i *hipervizualizacija*.

U ovaj se koherentan sustav pojmova uklapaju oprimjerenja (Paljetak, Šoljan,

Ganza, Petrak, Pupačić, Stefanović, Kraljić, Maković, Stojević, Vučićević, Dobra, Vlaisavljević, Žagar, Koroman, Machiedo, Stošić, Vrabec, Mrkonjić itd.) koja upućuju na opće okruženje ukupnoga hrvatskog pjesničkog korpusa. Ova studija o pjesničkim konceptima, prezentirana kroz sustav dinamički poimanih kategorija, s jedne strane tvori metodološki otvoren model opremljen sofisticiranim pojmovnim aparatom, a s druge strane nudi i tekstološki orijentiranu primjenu toga modela. U takvoj se sprezi potvrđuje veza između pjesničke riječi i teorije koja služi kako pronicanju u tekst, tako i spremnosti kritičara na mijenu – koja je jedina stalna osobina unutar sveopćeg gibanja koje karakterizira hrvatsku pjesničku suvremenost. Analitičnost, sistematičnost i koherentnost nedvojbene su odlike ove studije koja doprinosi otvaranju teorijske misli prema pjesničkoj budućnosti, prema kojoj se autorica i eksplicitno okreće u zaključnome poglavlju, upućujući čitatelje prema otvorenim poetičkim vidicima što se iščitavaju kroz stihovna polja *Arcane*, sonetne križaljke Luke Paljetka.

Svjetlana Janković-Paus

ČITATI SLIJEDOM

Mladen Dorkin, LIRIKA NA RAZMEĐU STOLJEĆA

Komentar uz knjigu Mladena Dorkina, Zadar, 1996.

O knjizi Mladena Dorkina *Lirika na razmeđu stoljeća* potrebno je pisati iz više razloga. Jedan je od razloga posve

pragmatičko suprotstavljanje nedovoljnome protoku tiskane riječi u nas, pogotovo kada ona do nas dopire iz

manje glasnih izvora. Sporo nam izlaze časopisi, a sporo do nas putuju i knjige, te bi nas tako sile inercije mogle navesti da se odrekemo komentara koje ranije, uslijed svih tih zakašnjenja, nismo uopće imali prilike dati. Međutim, razloga za ustrajanje u komentaru ima i ponad pukoga suprotstavljanja sveprisutnoj nedistribuciji knjige, a s time i vlastitoj komentatorskoj neažurnosti. Naime, knjiga Mladena Dorkina ide u red onih vrijednih izdanja koja odišu autentičnom brigom za književnu baštinu, te stoga i sama zaslužuje da postane dijelom te baštine. Ta se autentičnost iščitava prije svega u nepretencioznoj, ali sofisticiranoj jednostavnosti njezina autora koji se vraća poznatim temama, otkrivajući u njima obogaćujuće značenske akorde.

Iako bi ponetko mogao možda zamjerati Mladenu Dorkinu metodološki tradicionalizam, te gotovo konzervativno neobaziranje na novija teorijska strujanja što pristupaju poetskim tekstovima s postmodernističkih (i inih) pozicija, držim da bi se takvi prigovori obili o neosporne vrijednosti rezultata izniklih upravo iz odanosti tradicionalnim metodama. Mladen Dorkin ustraje u svojim primarno pozitivističkim polazištima – osmišljavajući ih, kao i u svojoj sklonosti impresionističkim zahvatima – disciplinirajući ih. Vjerojatno je to ujedno i dokaz hipoteze kojoj se, ovom prilikom, rado priklanjam, a to je da nijedna metoda sama po sebi ne osigurava kvalitetne učinke, te da u mnoštvu puteva koji vode spoznaji vrijede svi oni kojima kročimo

savjesno i znalački.

Autor se u svojoj knjizi posvetio interpretiranju poezije Silvija Strahimira Kranjčevića, Matoševoj rodoljubnoj poeziji, te nadalje Matošu s aspekta njegovih poetskih ideala, te njegove poetike. Potom, on progovara o Matošu i o mladoliričarima, o Vidriću – interpretacijski i s aspekta književne kritike, o modernistu Nazoru, te na koncu o Tinu Ujeviću u relaciji prema Antunu Gustavu Matošu. Istražujući nanovo znane nam i bliske teme, Dorkin se, filigranskom pedantnošću i s istim takvim strpljenjem i žarom, usmjerava na detalje i na njihovu kontekstualizaciju. On će, na primjer, usredotočiti pažnju na Kranjčevićeva *Mojsija*, smještajući ga u prostore pjesnikovih globalnih polazišta i tematskih preokupacija (*pjesnik-prorok naspram zajednice, genije i kolektiv*)¹, te povijesnog konteksta, tumačeći i približavajući nam ekspresivne vrijednosti pjesničkoga ispisa upravo empatijskom sposobnošću iščitavanja dubinskih slojeva u tekstu. Dorkinove bismo zaključke mogli prevoditi u terminologiju semiološki utemeljene semantike, što bi svakako bilo izlišno. Samo bismo drukčijom metodom zasigurno potvrdili ono što nam i sam Dorkin kazuje, ustrajući u vlastitu, provjerenu i ovjerenu načinu kretanja književnim tekstovima.

U Dorkinovu se pristupu uistinu prepoznaju modeli koje je usvojio i na svoj osobni način primijenio, kao što na to upućuje Josip Lisac.² Tu se razaznaje i

1 Usp. tekst *Interpretacijski pristup poeziji Silvija Strahimira Kranjčevića*, str. 22.

2 Knjizi su priloženi odlomci iz recenzija Ante Gradiške i Josipa Lisca.² Usp. str. 258.

barčevska tradicija i frangeševsko nadahnuće, ali i vlastita zaokupljenost ponuđenim temama iz koje se rađa Dorkinova sinteza stilističko-kritičke i povjesničarske misli, a koju prepoznajemo na svim stranicama njegove knjige. Esejistički je to ispis koji se u nekim svojim vidovima i sam nudi kao literatura, te navodi na drukčiju vrstu recepcije od one koju, možda (navikli, osobito tijekom protekloga decenija, na teorijsku impersonalnost u pristupu poeziji) očekujemo. Nakon minuciozne obrade (s aspekta povijesnog, s aspekta versifikacijskog, kao i s aspekta već izrečenih relevantnih sudova o djelu) poetskoga teksta, Dorkin će sebi dopustiti "čitateljskih slabosti", tematizirajući vlastiti suodnos s tekstem i s raspoloženjima što ih on u njemu generira. Uzmimo kao primjer gotovo nasumce odabran odlomak iz eseja *Vidrić na interpretacijskoj razini: Osjećaj duboke usamljenosti i rezignacije pred neminovnom prolaznošću svega što je ljudsko izbija iz "Kipova", pjesme koja se naoko može dojmiti, ako ostanemo na površini, kao parnasovski plastična i klasicistički odmjerena i skladna umjetnina, bezlična, a u stvari "Kipovi" su duboko lična, simbolski tajnovita pjesma, tamna, duboka i zagonetna kao noć i crna slutnja, kao nagovještaj onih pomračenja (...)*.³

Dorkinov je empatijski zamah obojen neskrivenim subjektivizmom, koji sebe već i ne naziva (implicitno iščitavajući autorove stavove) metodom,

već uvjerenjem. Upravo u tome skretanju s metodološke trase na onu esejističku, Dorkinov se tekst razotkriva u svojoj vlastitoj vrijednosnoj dimenziji. To je tekst koji se čita zbog sebe sama, te stoga ostaje uvijek vrijednim čitanja. Bez obzira na nova (i buduća) dinamička kretanja (i poneka skretanja) književnoznanstvene misli.

Dorkin se ne libi atributa (evo ih tek nekoliko: *veliki Matoš, dugočasna Matoševa razmišljanja, čisti i nepomućeni dodir s prošlošću, Matoševa grčevita i donkihotovska borba* itd.⁴), on se ne libi ukrasa, osobito ne sredstava pojačavanja. On gradi svoj tekst u gradaciji od konstatacije (temeljene u podatku) do usklika (temeljena u osobnosti svojega pristupa), ponajprije upućujući svojega čitatelja u sve što o danoj temi valja znati, da bi ga na koncu vezao uz sebe, te s njime iščitavao i proživljavao tekstove. Štivo je to koje vrednujemo s aspekta autentičnosti autorovih motiva za ispis, ne s aspekta inovativnosti primjenjivanih metoda. Autentična ljudska vrijednost, i serioznost u nju unesenih znanja, navest će nas da posegnemo za Dorkinovim tekstom kada možda i sami odustanemo od vlastitih metoda, tragajući (kao što to neprestano činimo) za novim oblicima spoznavanja.

U limitiranu opsegu ovoga prikaza nedostaje prostora za daljnje primjere u kojima bi se i nadalje zrcalile istaknute osobine ovoga djela. Priklonit ćemo se izrečenu sudu Ive Frangeša o tome kako

³ Vidi na str. 163.

⁴ Atributi navedeni iz tekstova *Matoševa rodoljubna poezija u kontekstu njegova vremena, života i djela* (str. 27-71) i *Matoševa poetika i Matoševa poezija* (str. 73-123).

se u ovoj knjizi posebno ističe *svježina Dorkinove ocjene Nazorove poezije*⁵ i pozvati na čitanje. Za razliku od mnogih književnoznanstvenih djela koje čitamo po pojedinim segmentima, kao

priručnike, ovo je knjiga koja navodi na čitanje slijedom. U ovim vremenima otuđenosti od knjige, i to je vrijednost koju valja istaknuti.

Marina Kovačević

NOV PRINOS RAZVOJU JEZIČNE KULTURE

Ivan Zoričić, HRVATSKI U PRAKSI

Koncem 1998. u nakladi pulske Zavičajne naklade "Žakan Juri" iz tiska je izišla knjiga Ivana Zoričića *Hrvatski u praksi*.

Dr. Ivan Zoričić redoviti je profesor pulskoga Filozofskoga fakulteta. Dva su područja njegova stručnog i znanstvenog rada: normativna akcentologija i popularizacija hrvatskoga jezika i jezične kulture. U ovoj se knjizi uspješno prožimaju upravo obje grane autorova djelovanja.

I. Zoričić je građu svoje knjige razvrstao u tri veće cjeline. U prvu pod naslovom *Putovi jezične kulture* uvrstio je niz kraćih priloga, objavljivanih u posljednjih nekoliko godina u Glasu Istre, u posebnoj rubrici *Bilješke o jezičnoj kulturi*, u Vjesnikovoj rubrici *Jezični savjetnik* te u časopisu Jezik.

Obraćajući se širem čitateljskom krugu, autor je jednostavnim stilom prihvatljivim znalcu i radoznalcu, približio i objasnio nedoumice u uporabi *starih i novih riječi*, i davanju *prednosti domaćoj riječi*. U *Pravopisnim i*

glasovnim nedoumicama autor govori o čestom problemu izgovora i pisanja glasova i glasovnih skupova, npr.: je li ispravno pisati podcrtati ili potcrtati, katkad ili kadkad, odčepiti ili otčepiti, poddioba ili podioba, Buzeština ili Buzetština. Tu su i odgovori na pitanja kako pisati riječi u kojima se glasovi jednače po zvučnosti: othraniti (odhraniti), ili po izgovornom mjestu: ščepati (od sčepati); stapanjem: odijeliti (od oddijeliti).

Pravopisni problem predstavljaju i *pravopisne dvostrukosti*, koje izazivaju nedoumice čak i u dijelu stručno naobraženih govornika hrvatskoga književnog jezika. Čitatelj će u ovoj knjizi naći naputak i o tome koji će oblik odabrati od ponuđenih u Hrvatskom pravopisu iz 1994.: Hoćemo li pisati uradak: uradci ili uraci; rešetka: rešetci-rešeci-rešetki; nalećke ili naleđke, ne ćemo ili nećemo.

Jednako je tako prisutan i pravopisni problem *nestalnosti glasa j*, napose kada se nađe između dvaju samoglasnika.

⁵ Usp. Pogovor Ive Frangeša. Citat sa str. 256.